

- Toespraak

Enkele weken geleden bezochten Paul en ik met een aantal vrienden een expositie in een voormalige kerk in Bredevoort. Wij stonden voor een schilderij waarop in de verte twee bergen te zien waren met een doorgang in het midden. Vanaf het onderste gedeelte verschenen ontelbare witte bolletjes die naar die doorgang op weg waren. Het schilderij was getiteld 'Exodus'. De gids had er niet bij stil gestaan dat Exodus ook op een Bijbelboek slaat. En daarom vertelde ik, dat ik het Uittochtverhaal er in zag. En we keken er opnieuw naar. Er scheen een wereld voor de gids open te gaan. 'Ja maar, jij bent predikant', hoorde ik iemand zeggen. Gezien de verrassende gezichten zo van 'oh ja die zijn er ook nog', gaf het me een gevoel van 'hé wij doen er nog toe'. Gemengd met een gevoel van verlatenheid dat dominees in een samenleving waarin het geheugen ons in de steek laat, de enigen zijn die nog iets weten op te halen over bijbelse verhalen en tradities.

Vertel ons wat je bedacht hebt

Alex van Ligten, hervormd emeritus predikant, merkt in een van zijn boeken op dat dominees in het rijtje lantarenopstekers, aapjeskoetsiers en hoefsmeden thuis horen. 'Nog even en je kunt ermee op een braderie met oude ambachten gaan staan'. Dat was voor hem zo'n beetje de verwachting toen hij begon met preken. 'Het was nog maar een kwestie van een jaar of wat of de leeglopende kerken zouden allemaal tentoonstellingsruimte, tapijthof of magazijn geworden zijn'. Over enkele weken is dat ook het geval in Tjalleberd waar de Vermaning verkocht is met als bestemming een woonruimte. En al eerder sloten we de Vermaning van Gorredijk-Lippenhuizen. De weemoed die dat oproept geeft iets weer van de heilige momenten in de persoonlijke levens van broeders en zusters die ze van dán af aan alleen nog in hun hart moeten bewaren.

Toch zijn er gelukkig nog kerken die geregeld gevuld worden met vaste bezoekers die daar op de een of de andere manier naartoe getrokken worden. Omdat ze een meneer of een mevrouw vroegen, 'ga nou eens een dagje op je studeerkamer zitten en kom ons vertellen wat je bedacht hebt'. En die meneer of mevrouw gaat dan op een stoel staan en vertelt over de Schepping, hoe goed die gemaakt is, en dat die bij ons in principe in goede handen is. Over Mozes en dat uittrekkende volk, dat de dictatuur niet het laatste woord heeft. En over de hoop op een altijd durend messiaans vrederijk, maar waar de ploerten en de schurken van deze wereld maar niets van bakken. En over profeten die tegen wil en dank geroepen worden met een hemels woord dat ze niet van zichzelf hebben, om tot het volk door te dringen. En over een rebels meisje, Maria, dat een lied zingt over God die met zijn krachtige arm heersers van hun troon stoot en wie gering is, zoals zij, aanzien geeft. Die de moeder zal worden van een even rebels jongetje met de naam Jezus die de wereld later omkeert als de tafels in de tempel. Van wie het idiote verhaal rondgaat dat hij de dood verslagen heeft door daaruit op te staan. En dat wij zijn volgelingen zijn. Over schorriemorrie: ongeletterden die leven in duisternis en schaduw van dood. Maar over wie het licht des hemels in de kerstnacht als eersten genadig straalde.

Het is al bedacht

Ga jij nou eens een dagje of wat je terugtrekken en vertel ons wat je bedacht hebt. Maar eigenlijk bedenk je niets. Het is allemaal al bedacht, oneindige keren verteld en doorverteld. De eeuwen door, waar Prediker zijn woorden aan geeft. Dat er voor alles wat er gebeurt een uur is. Voor geboren worden en sterven, planten en rooien, huilen en lachen, rouwen en dansen, voor oorlog en vrede. (Prediker 3) Voor alles wat er gebeurt is er wel een uur.

En in al die wisselende getijden is er ook een constánte factor. Een 'stem die als een specht klopt aan ons gehoorbeen', een dichterlijke omschrijving van de betreurde Huub Oosterhuis over het Woord dat aanhoudt en een God die ons vasthoudt. (lied 828) En als je dan 's morgensvroeg voor onze slaapkamer van het helse kabaal van zo'n timmerende specht wakker wordt, weet je waar hij dat vandaan haalde. Dat het tot ons mag doordringen dat wij vastgehouden worden door het Woord dat aanhoudt.

Vertel ons wat je bedacht hebt.

De liefde

Er is maar één constante factor, schrijft ook Paulus. Bij alles wat voorbijgaat zal de liefde zal nooit vergaan. (1Kor13:8) Om de kost te verdienen maakte hij zeilen en tenten. Een bedrijfje dat het waarschijnlijk goed deed vanwege de visserij, de overtochten van kust tot kust over de Middellandse Zee en rondtrekkende nomaden op het vaste land. Hij staat bekend als een vurig vervolger van de eerste volgelingen van Jezus, maar bekeerde zich met een goed verstand. Hij was een grensganger tussen Joden en Grieken, een verbinder *pur sang* van mensen met een verschillende achtergrond, die hij samen in een gemeente bracht als experiment van een nieuwe samenleving. Hij ontwierp uit Jezus' leven een theologie van de nieuwe mensheid. Wat hij, Jezus kon, kunnen ook wij. En waarover predikanten in collegiaal verband of met gemeenteleden in cursussen boeiend over debatteren hoe we dat zijn in de oude wereld van ons bestaan. Over één zaak is vrijwel iedereen het eens. Over zijn gedicht over de liefde. Er is maar één constante factor waar álles mee begint en álles door wordt en álles mee eindigt. En dat is de liefde. Je zou het om zijn inhoud zo als een poster op een NS-station kunnen aantreffen. En het lezen ter overbrugging van een trein die uitviel. En je leest het en je denkt na en je wandelt over het perron ijsberend heen en terug. De woorden sijpelen tot je door.

Die onvergankelijke liefde waar hij over spreekt is niet de romantische en erotische liefde zoals Hollywood die bedoelt. Dat zou er met een beetje geluk misschien uit kunnen voortvloeien. Maar zijn liefde is sterker dan een vluchtig 'love ye' of one-night-stand. Zoals zonlicht oneindig veel sterker is dan kaarslicht. Het is een liefde die door alles wat je doet haar betekenis krijgt. Die niet jaloers is maar alles verdraagt. Die niet sceptisch is maar gelooft en hoopt. Die niet toegeeft maar in alles volhardt. De liefde als hoogste deugd, beste kwaliteit, als eigenschap waarmee je zo veel mogelijk op Jezus lijkt. Een liefde die je overbrengt in een hogere toonsoort. Waar je je voor moet inspannen om daar werkelijk te komen.

Liefde ligt voor op onze tong. Toch komen wij daar niet van de vloer op de zolder. Vertel ons wat je bedacht hebt.

Toen ik nog een kind was

Toen ik nog een kind was, sprak ik als een kind, redeneerde ik als een kind. Ik weet nog, toen mijn moeder ergens vals van was beschuldigd, dat ik zei 'later geen grote mensenruzies te willen'. Nu heb ik leren inzien dat wij geneigd zijn snel over liefde te spreken, wanneer er onenigheid en conflicten zijn. Het gemak waarmee wij weer terugvallen in oude geschiedenissen met oude sentimenten, met voorbijgaan aan de stappen die de liefde, liefde maken. Die ondanks alle goede inzet, van ons soms niet meer maken dan een dreunende gong of een schallende cimbaal. Ik leer uit de aloude bronnen van Paulus en Petrus dat wanneer je in liefde gelooft, je moet leren traplopen. Leef je even in. Je begint onderaan bij je geloof in de liefde. Dan zet je je voet op de eerste trede, dat is die van de deugdzaamheid (oppassend, bescheiden, voorbeeldig). Dan volgt de tweede, die van het begrip (bevattingsvermogen), dan de volgende, die van de zelfbeheersing (kalmte, zelfcontrole), waaruit volharding voortkomt (doorzetting), waaruit weer vroomheid voortvloeit. In Paulus' tijd was vroomheid dapper en flink zijn. Minder vroom dus dan wat wij daarvan gemaakt hebben via pelgrimsreizen en aanbidding van heiligen. Meer fier is het. En dat dappere legt vervolgens de basis voor liefde voor broeders-en-zusters en tenslotte liefde voor alle mensen: de hoogste trede. Je bent niet zomaar bij de liefde. Je moet stappen zetten, en misschien terugvallen en weer opnieuw. Je bent er niet ineens. Ik weet het, neem een traplift dan kost het minder inspanning.

Liefde is stappen zetten

Er is pas liefde wanneer we al die stappen hebben genomen. Liefde is het eindstation daarvan. En daarom begrijp ik Paulus dat bij alles wat voorbijgaat geloof, hoop en liefde blijven, maar waarvan de liefde de meeste is, persoonlijk en mondiaal.

De gemeente is 'Philadelphia', maar ook schoolgemeenschappen

Dank je wel, sprak een docente van het Firdacollege hier in Heerenveen, een mbo-opleiding. Het college kreeg vorige week de Regenboogprijs 2023 van de Stichting Regenboogbelang van de gemeente Heerenveen wegens het veilige klimaat dat er heerst voor LHBTIQ-gemeenschap. Het college is ook de eerste inter-levensbeschouwelijke school in Nederland. Niettemin ervoer zij problemen met de acceptatie van iedereen vanuit verschillende geloofsovertuigingen. Het gesprek kwam op de stad Philadelphia in de Verenigde Staten. Ooit werd daar de Onafhankelijkheidsverklaring getekend en was het een korte tijd de hoofdstad. Philadelphia is gesticht door een quaker William Penn eind 17^e eeuw. Van oudsher geloven quakers dat er iets van God in elk mens is. De stad werd genoemd naar de broederlijke en zusterlijke liefde uit de brief van Petrus. *Philos* is de onderlinge liefde voor mensen die eenzelfde grondslag delen. En *delphos* betekent broeder en zuster. Philadelphia, stad van de broederlijke-en-zusterlijke-liefde. En het gesprek ging verder over het ideaal van die stad waar mensen verzoend en met elkaar in vrede en gerechtigheid samenleven. Mensen die geen andere grondslag hebben dan hun waardigheid. Gelovig, niet-gelovig, anders-gelovig, zwart, wit, seksueel anders georiënteerd, of anders bedoeld, doen er niet toe. En dat de quakers pacifisten zijn, die een belangrijke rol speelden bij de afschaffing van de slavernij. En dat een schoolgemeenschap naar datzelfde ideaal kan streven. Dat geloofsgemeenschappen kleine stadjes Philadelphia zijn, ook onze kwetsbare doopsgezinde gemeenten. En dat die onderlinge liefdeband de grondslag is voor de liefde voor iedereen met andere levensovertuigingen. Die universele liefde noemt Paulus *agapè* (er worden in kerken wel *agapè*-maaltijden gehouden open voor iedereen). Een liefde die a-politiek is, die boven alles en iedereen uitstijgt en die de minste mens zijn verhevenheid toekent. Een inloop- of aanloophuis waar mensen gezien worden. Dat die liefde van tijd tot tijd onder druk staat en wereldwijd met voeten getreden wordt, doet pijn en maakt boos. Maar zij zal niet worden vernietigd, want de liefde zal nooit vergaan. Wij willen leven, wonen, werken, eten en drinken, plezier hebben. En dat we elkaar dát laten weten. 'Dank je wel, ik wist het niet, ik kan verder'.

Dit gaf ik door

'Denken vanuit de liefde' is denken vanuit de Ene God die zich openbaarde in Jezus van Nazareth. En door wiens Geest wij allen mogen leven. Dat is niet wat ik bedacht heb, maar wat mij werd overgeleverd en wat ik heb willen doorgeven.